

Методологія поетико-нараторологічного аналізу казкових етнонаративів (на матеріалі австралійських художніх текстів для дітей)

А. О. Цапів

Херсонський державний університет, Херсон, Україна
Corresponding author. E-mail: alyatsapiv@i.ua

Paper received 27.09.19; Accepted for publication 12.10.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2019-210VII61-13>

Анотація. У статті запропоновано розроблену авторкою методологію поетико-нараторологічного аналізу казкових етнонаративів для дітей. Витлумачено поняття казкового етнонаративу та продемонстровано поетапний аналіз казкового етнонаративу «Снаглпот і Кадлпай» австралійської авторки Мей Гіббс. Поетико-нараторологічний метод аналізування спрямовано на виявлення способів побудови особливого типу етнонаративу, виокремлення головних прийомів нарації, реконструкцію моделі нарації та з'ясування етнокультурної специфіки австралійського етнонаративу для дітей.

Ключові слова: казковий етнонаратив, поетико-нараторологічний аналіз, прийом нарації, етнокультурна специфіка, нарація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Засадничими положеннями у теоретико-методологічних підвалинах дослідження наративного тексту постають наукові праці нараторологів-структуралістів Жеррара Женетта [4], Вольфа Шміда [12], постструктуралістів Міке Баль [14], когнітивістів-нараторологів Алана Палмера [25], Моніки Флудернік [18], Девіда Германа [22], Яна Албера [13], лінгво-стилістичні дослідження конструювання наративних текстів Майкла Тулана [28], принципи текстотворення постмодерністських текстів Оксани Андріївни Бабелюк [1]. За останнє десятиріччя в українській науковій спільноті набирають обертів нараторологічні дослідження, присвячені вивченню наративних стратегій текстотворення (Савчук, 2016) [11], наративних категорій прозових текстів (Лещенко, 2018) [9], мультимодального аспекту нараторологічних досліджень (Білецька, 2016, Єфименко 2018) [2; 3]. Сьогодні очевидно постає тенденція до вивчення саме культурологічної специфіки художніх текстів для дітей, у яких відбито світосприйняття, ідеологічні переконання, міфопоетику певної лінгвокультури (Nikolajeva, 2016, Zipes, 2012:) [24; 29].

Формулювання мети і завдань. Метою наукової розвідки є розробка та імплементація методології поетико-нараторологічного аналізу казкових етнонаративів, що спрямована на виявлення принципів наративного конструювання казкових етнонаративів та виявлення їх лінгвокультурної специфіки. Міфопоетика, як домінуюча характеристика творення австралійських казкових етнонаративів, реалізується та розкривається у казкових етноперсонажах, етнохронотопі, моделі нарації казки як способу її конструювання автором. **Завдання** дослідження полягає у демонстрації поетапного аналізування казкового етнонаративу, що уможливило з'ясування його *наративної, нараційної та етнокультурної специфіки*.

Матеріалом дослідження слугував казковий етнонаратив «Снаглпот та Кадлпай» (переклад наш – А.Ц.) австралійської письменниці Мей Гіббс.

Переосмислив тлумачення наративу у термінах Моніки Флудернік [18] та розуміння етнонаративу Хансем Хансеном [21], у контексті нашого дослідження вважаємо, що *казковий етнонаратив* – це історія про фікційний/казковий світ, маніфестована вербальними та візуальними способами нарації, домінуючою властивістю якої є міфопоетика австралійської автохтонної культури, а всі будівельні наративні елементи мають етноспецифічне забарвлення/компонент. *Сама історія (наратив)* є результатом розгортання етноархетипів австралійської

лінгвокультури (імплицитних ознак, вилучених з етноархетипів/етнореалій); анімалістичні та флористичні *персонажі* казкового етнонаративу – коали, вомбати, посуми, суцвіття евкаліпту – є *етноперсонажами*, котрі відбивають етнореалії австралійської флори та фауни. *Художній час та простір* казкових етнонаративів, тобто хронотоп, який у контексті нашої роботи постає як *етнохронотоп*, втілює етнореалії австралійської лінгвокультури і є унікальним за відсутності його аналогів у казках інших лінгвокультур. *Нарація* є способом *аранжування* казкового наративу, що включає розташування композиційно-сюжетних блоків, членування тексту на наративні епізоди, вкраплення нараційних маркерів-активаторів. Відтак, *модель нарації* постає лінгвокогнітивним утворенням, вписаним у наративну структуру казкового етнонаративу, яку можна реконструювати та сконструювати у вигляді абстрактної схеми (моделі).

Виклад основного матеріалу дослідження. Поетапна методологія аналізування казкових етнонаративів.

Перший етап поетико-нараторологічного методу аналізування казкового етнонаративу передбачає: *по-перше* здійснення інформаційної розвідки щодо контексту створення казкового етнонаративу, а саме відомостей про авторку та всі екстралінгвальні чинники, що вплинули на формування її творчості та створення художніх текстів для дітей; *по-друге* аналізування композиційного *аранжування* художнього тексту, зокрема членування тексту на композиційні блоки та наративні епізоди у межах кожного блоку. Під наративним епізодом розуміємо окремий автосемантичний текстовий фрагмент. У наративному епізоді відбито певну подію з життя персонажа, що припадає на один відрізок часу і відбувається в одному топосі, тобто має локально-темпоральну фіксованість. Наративні епізоди корелюють із елементами композиційного членування тексту – експозицією, зав'язкою, кульмінацією, спаданням дії та розв'язкою. Наративний епізод відображає подію з життя персонажа і підпорядковується загальній сюжетній лінії.

Отже, на першому етапі дослідження здійснено розвідку щодо історії створення казкового наративу та відомостей про його авторку.

Розвиток австралійської літературної традиції пов'язано із низкою екстралінгвальних чинників, зокрема історичними передумовами створення Австралії як країни і заселення її територій європейцями. Змішання культур, втрата аборигенними жителями свободи і територій,

асиміляція європейських переселенців призвели до нівелювання та майже повного знищення австрійської автохтонної культури.

Становлення австралійської літератури для дітей. Становлення австралійської літератури для дитячої читачької аудиторії відбувалось у площині одночасної взаємодії та опозиції британської літературної традиції та відродження автохтонної австралійської культури [26, с. 282]. Відправною точкою у становленні дитячої літератури в Австралії слугує книга, що побачила австралійський світ у жовтні 1841 року “*A Mother’s Offering to Her Children: by a Lady, Long resident in New South Wales*”, авторка якої більше сторіччя залишалась для всіх невідомою. Лише наприкінці ХХ сторіччя найвпливовіша дослідниця дитячої австралійської літератури Марсі Мур вивчила архіви та всі матеріали і розкрила суспільству таємницю своєї пращурки Шарлотти Аткинсон (Бартон), яка переїхала з Англії до Австралії у 1827 році і якій судилося стати матір’ю першої австралійської жінки-письменниці (native-born) Луїзи Аткинсон і авторкою першого нарративу для дітей, виданого в Австралії. Наратив побудовано у формі діалогу Місіс Савіл (Mrs. Saville) та її чотирьох дітей Кларі, Емми, Джуліуса та Люсі [17].

Дослідники австралійської казкової нарративної традиції нерідко називають процес відродження автохтонної культури процесом переміщення казкових персонажів до австралійського світу Бушу, що уможливило розкрити сутність національної ідентичності австралійців [17, с. 3]. Так звана «Австралізація» (Australianisation) стала мейнстрімом у розвитку літературної традиції Австралії і крок за кроком створила унікальний текстовий світ австралійських казок Бушу.

Перші художні тексти для дітей, що з’явилися в Австралії у період з 1870 до 1910 і які позиціонувались як *саме австралійські*, можна було легко ідентифікувати за їх назвою. Вона, як правило, містила «австралійську» складову: “*Australian fairy tales*” (Westbury, 1897), “*Australian wonderland: A fairy chain*” (A.A.B. and Helumac, 1899), “*Mr. Bunyip or Mary Somerville’s ramble: An Australian story for children*” (Lockeyear, 1891), тощо [19]. Авторі перших творів для дітей намагались адаптувати відомі їм мотиви і сюжети Європейських казок до казкових «ландшафтів» Австралії, хоча літературні критики іноді їх звинувачували у створенні казок з австралійськими персонажами для Європейців. Нове покоління авторів, які переселились до Австралії ще дітьми, або вже народились на австралійській землі і увібрали менталітет австралійського етносу, створювали принципові інші твори, які науковці називають *indigenous* або *authentic* [26]. Однією з автохтонних казок і постають пригоди суцвіття евкالیптового дерева Снаглпота та Кадлпая етнонарративу Мей Гіббс “*Snugglepot and Cuddlepie*”. Аналізований казковий етнонарратив було створено у 1918 році авторкою Мей Гіббс, яка у юному віці переселилась з родиною з Англії до Австралії і все дитинство провела в австралійському Буші. Саме дитячі спогади надихнули письменницю на створення унікальних персонажів і втілення їх у вербальну та візуальну площину казкового нарративу.

Другий крок поетико-наратологічного аналізу передбачає членування казкового нарративу на наративні епізоди та здійснення їх сюжетно-композиційного аналізування. Так, казковий нарратив “*Snugglepot and Cuddlepie*” ми умовно поділяємо на такі наративні епізоди:

Експозиція казкового етнонарративу (експозиційний наративний епізод)

Знайомство з Бушем головними персонажами казки Снаглпотом та Кадлпаям, їх зовнішністю, оточенням та умовами життя.

Зав'язка (нарративний епізод-зав'язка)

- Мюлюки-горішки Евкالیпту Снаглпот та Кадлпай дізнаються від Кукабари про існування Людини і вирішують піти на її пошуки

Основна частина (нарративні епізоди розгортання подій казкового нарративу та кульмінація)

- Пригоди Снаглпота та Кадлпая у Буші, їх знайомство із Містером Лізардом та підступною Місіс Снейк
- Зустріч із Людиною
- Дружба із маленькою Блосом
- Потрапляння у пастку

Фінальна частина казкового етнонарративу

Друзі рятуються з печери Місі Снейк, обіймають один одного і живуть щасливо у своєму рідному Буші

Рис. 1. Розташування ключових нарративних епізодів казкового етнонарративу “*Snugglepot and Cuddlepie*”

На другому етапі у роботі виявляємо головних та другорядних персонажів казки, а також інтерпретуємо особливості художнього часу і простору казкового етнонарративу.

Персонажами казки постають суцвіття евкالیпту

(*Gumnut babies*) Snugglepot та Cuddlepie, пухленькі (...they grew strong and fat) малюки, які мирно живуть у своїй домівці – евкالیптовому дереві Бушу серед інших дітей-горішків і квітів (*Blossoms and Nut*). Усі персонажі казки – мешканці австралійського Бушу, які у контексті

дослідження класифікуємо як етноперсонажів: *Mr Kookaburra* (Кукабарра), *Mr Blue-cup* (синя синиця), *Cicadas* (цикади), *Owl* (сова), *Mr Lizard* (ящірка), *Native Bears* (коала), *Mrs Snake* (змія), *Possum* (опосум), *Lilly Pilly* (мураха-бульдог), *Banksia man* (плід дерева банксія), *Nuts* (оріхи), *Blossoms* (суцвіття).

Художній простір і час (хронотоп). Часові маркери “*Once day...*” [20, с. 6], свідчать про розмитість темпоральних меж, що є загалом типовим для казки. У австралійських казках *One day* корелює із часом *Dreaming*, *усюдишчим періодом* пізнання своєї історії та усвідомлення власної ідентичності.

Всі без виключення міфи та легенди австралійських аборигенів пов’язані з Дрімтайм або Дрімінг (*Dreamtime* or *Dreaming*), що є системою вірувань та конгломератором знань про створення Духами-пращурами всього живого на землі. Австралійські аборигени емігрували до Австралії з південної Азії більше 60 000 років тому. Усі історії австралійців про створення світу пов’язані саме з “*Dreamtime*”, у якій віддзеркалено всі духовні та фізичні аспекти життя аборигенів. Дрімінг – це найсакральніший і водночас найзагадковіший період у розвитку австралійської культури. Дрімінг є періодом заснування австралійської культури, створення австралійського континенту, його флори і фауни. Йому завдячують всі аборигенні племена своїм життям. Створення всього живого на землі Духами-пращурами (*Ancestor Spirits*), які повстали з землі або моря, відбито у численних міфах аборигенів Австралії. У міфічних сюжетах розгортаються мотиви заснування світу, появи сонця і місяця, усіх тварин – ему, кенгуру, дінго, коали, пояснюється поява артефактів, культурних цінностей [23, с. 65–66]. Дрімінг є одночасно минулим, теперешнім та майбутнім австралійців. Обряди ініціації, вплетення вірувань Дрімінг у сюжети міфів, танців, казок здійснюється австралійцями для того, щоб зберегти квант найважливіших знань, передавати наступним поколінням найважливіші ідеї та спогади. Тотемізм аборигенів Австралії – їх віра у Богів у вигляді тварин та рослин – становить основу специфіки їх мислення, світосприйняття, вірувань. Кожне плем’я називало себе на честь істоти, яка за їх віруваннями створила цей світ. Так, існувало Плем’я Кенгуру, Плем’я Ему, Племя Ворона. Аборигени вірили, що у час *Dreaming* жили саме тварини, які поводитись як люди, Боги, мали багато містичної та сакральної сили. Кожне з племен Австралії мало своє особливе слово, яке номінувало *Dreaming*, на кшталт *Emu Dreaming*, *Lizard Dreaming*, *Honey Ant Dreaming* [27, с. 83].

Корінні австралійці усвідомлюють себе не власниками австралійської землі, вони позиціонують себе як частину своєї рідної землі, вони є єдиним цілим, так само як Дрімінг, що одночасно постає структурою суспільства, правилами соціальної поведінки, обрядовими ритуалами, наративами про створення австралійського всесвіту, кожною клітинкою австралійської культури. Дрімінг є тією усюдишчою матерією, що створює точки перетину минулого, теперішнього і майбутнього австралійців. Після того як священні Духи-пращури створили австралійський всесвіт, вони трансформувались у тварин та природні стихії, а тому залишились безсмертними і усюдишчими донині [17; 19; 27]. Такі уявлення австралійців про свою ідентичність, своє коріння та історію втілюються у казкових етнонарративах Мей Гіббс як у етноперсонажах, так і казковому дрімінгхроносі.

Місцем, в якому відбуваються пригоди, є ліси австралійського Бушу, а головні персонажі живуть на Евкалиптовому дереві. Енциклопедичні джерела засвідчують, що дерева Евкалипту належать до роду дерев, які домінують у деревній флорі Австралії. У казці евкалиптове дерево, домівка головних героїв, постає символом всього Бушу як рідного місця австралійського автохтонного населення. У перекладі *bush* означає «чагарник, зарості», Буш постає для австралійського корінного населення символом національної ідентичності, частиною Дрімінг світу, що залишається флористичним символом австралійської лінгвокультури повсякчас [16; 23]. Якщо сам Дрімінг не має фізичного втілення, то Буш власне став симбіозом вірувань, легенд та флористичним індикатором рідної місцевості для австралійців. Саме тому топосом казкового етнонарративу постає не чарівна країна, не Лондон або Канзас, а саме **Буш**.

На третьому етапі з’ясовуємо тип наратора та нарататора казкового етнонарративу, виявляємо вербальні та візуальні нараційні прийоми створення казкової оповіді.

У сучасній науці про природу художнього твору читання розглядається як комунікативний акт між автором і читачем, здійснюється за допомогою тексту та всіх його комунікативних підсистем [7, с. 31]. Художній твір постає результатом співтворчості письменника та читача. Автор спілкується із читачем твору (своїм сучасником, нащадком), який усвідомлює, інтерпретує, переосмислює твір, спираючись як на власний досвід, так і на естетичний досвід письменника [10, с. 364]. Художній текст – це комунікативний феномен, свого роду медіум, що дозволяє здійснювати комунікацію у необмеженому часі та просторі [6, с. 1]. У художньому тексті референтний простір постає продуктом діяльності авторської свідомості, суб’єктивною ментальною моделлю дійсності, цілісним мікрокосмом квазіреальності [там само].

У такому сенсі автор виступає суб’єктом, котрий здійснює художню комунікацію і конструює оповідь у такий спосіб, щоб досягти максимального емпатичного впливу на об’єкт/адресата художнього мовлення. Фактор адресата є магістральним у досягненні взаєморозуміння між учасниками художньої комунікації, оскільки досвід, вік, обізнаність, інтереси і вподобання об’єкта художньої комунікації обов’язково враховуються. Спілкування письменника з читачем здійснюється через художній текст, і реалізується у наративних сутностях наратора як оповідної інстанції та нарататора як вбудованого у художній текст об’єкта художньої комунікації. У казковому етнонарративі наратор часто звертається до свого нарататора, яким виступає дитина (як ідеалізований читач-дитина певного віку). Так, наратор здійснює комунікацію у площині художнього тексту і надає певні пояснення-коментарі, як-от щодо незвичної зовнішності головних персонажів: “*Here then lived Cuddlepie, side by side with Snugglepot, and they grew strong and fat as you can see them in the pictures*”. Унікальні етноперсонажі вперше з’являються саме на сторінках казки Мей Гіббс, яка є не лише авторкою тексту, а й ілюстрацій, що виступають конгломератом необхідної додаткової інформації, яку значно легше усвідомити саме через візуальне сприйняття (див. рис. 2).

Казковий етнонарратив Мей Гіббс реалізується у мультимодальному тексті, в якому взаємодіють два семіотичні коди – вербальна (текстова) та візуальна (ілюстративна) інформація. У контексті нашого дослідження, ілюстрації, подані на сторінках казки, розуміємо як візуальний спосіб

нарації. Візуальні зображення несуть певне інформативне навантаження і разом із вербальною нарацією створюють єдиний нарративний простір казкового етнонарративу. У наведеному прикладі на ілюстрації зображено пухких малят-суцвіть евкалипту. Авторка втілює свій задум щодо зовнішності етноперсонажів через візуальний спосіб маніфестації і у такий спосіб створює єдиний образ, що існує у її творчій уяві і в уяві читачів казки, які точно знають як виглядають Снаглпот та Кадлпай.

Рис. 2. Етноперсонажі казкового нарративу “Snugglepot and Cuddlepie”

Казковий етнонарратив “Snugglepot and Cuddlepie” було створено вже у ХХ сторіччі, коли розвивалась інфраструктура країни. Казковий Буш постає у етнонарративі досить сучасним, оскільки інкорпорує елементи справжнього австралійського лісу та сучасного міста із його комунікаціями та устроєм. Так наприклад, у Буш-світі Снаглпота та Кадлпая є таксопарк (*cabstand*), а на таксі (*cab*) можна пересуватись будь-куди.

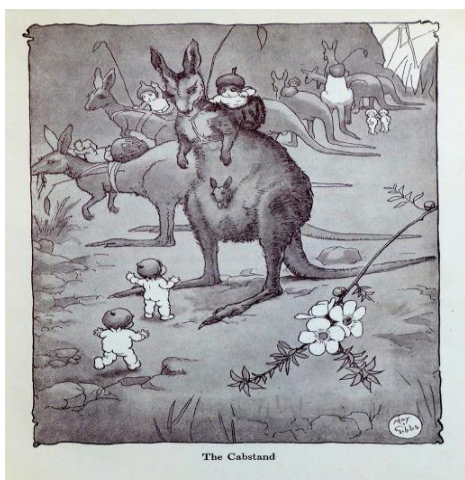

Рис. 3. The cabstand казкового Бушу

В етнонарративі таксі має унікальний вигляд, оскільки це не машина зі світу людей, у Буш-світі таксі – це кенгуру, а його сумка – це місце для пасажирів. Вербальна та візуальна нарація в етнонарративі створює єдиний інформаційний простір, що слугує платформою для створення особливого нарративу. У тексті йдеться про *cab* (“Why, there is a *cabstand*,” cried Snugglepot. “Let’s take a *cab* and drive round”) і не надається деталізації щодо власне формату таксі, всю інформацію маніфестовано на ілюстрації, з якої стає очевидним унікальність Буш-транспортного засобу (див. рис. 2)

У казковому етнонарративі є магазини (*So they went in and bought two biggest hats in the shop*), товари секондхенд (*Snugglepot and Cuddlepie bought two little secondhand houses from a wayside shop*) басейн (*the diving pool*) буш-

магістралі (*busy highway*), вечірки (*Mrs Kookaburra’s dinner party*), у Буш-світі є поліцейські (... *a big Grey Possum on his road... They are policemen at night time because they can see in the dark*) та редактори газетних Буш-видань (*There, they were surprised to see an Editor writing all about them in his newspaper*). Евкаліптові малюки-горішки мають сучасний буш-устрій дня, вони приймають душ водою з листя дерева (*The Blossom was taking her bath*). Утім, чим ближче евкаліптові малюки до сучасних об’єктів на кшталт театру, тим більше вони зливаються зі світом людей і характерними йому правилами та устроями. Снаглпот та Кадлпай вбираються у костюми і обирають для себе офіційні аксесуари (*So Snugglepot bought that suit and a nice walking stick also*), хоча у своєму рідному Буші герої мали із одягу лише капелюшки та кілька листочків.

У наведеному текстово-ілюстративному фрагменті, візуальне зображення є засобом реалізації нараційного прийому «просторового розширення», що доповнює текстову інформацію щодо місця подій та учасників святкового заходу, а також апелює до творчої уяви читача і тим самим надає йому простір для фантазії. *That night, when the moon was up, they danced before the big Bears. (You can only see one in the picture – the other is higher up).*

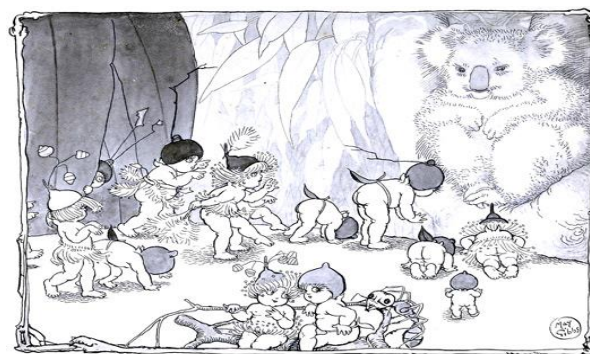

Рис. 4. Наративний епізод «Буш-вечірка»

Малюнок та коментар наратора свідчать, що читач може вийти за рамки малюнка і створити власну модель казкового нарративного епізоду. У наративному епізоді текстовий і візуальний фрагменти доповнюють один одного, водночас потребують наявності третього елемента, уяви читача, для створення єдиної голографічної картини (*the other is higher up*).

У наступному прикладі текстово-ілюстративного фрагменту казкового етнонарративу малюки Снаглпот та Кадлпай вирушають до магазину за капелюхами:

Snugglepot and Cuddlepie were charmed. “Let us buy two hats for the frogs who helped us,” said Cuddlepie. “They can give them to their wives.”

“Good idea”, agreed Snugglepot. So they went in and bought the two biggest hats in the shop. (You can’t see them in the picture – they are in another part of the shop)

Ілюстрація займає весь простір сторінки і у наративному епізоді домінує над текстовою інформацією. Авторка зображує не звичайний магазин, у якому на полицях та манекенах розташовані різноманітні капелюхи, а унікальний буш-магазин, що знаходиться просто неба у затишному лісі. Усі капелюхи майже повністю подібні і нагадують верхівку горіха, демонстративними стендами виступають невеликі гілки дерев, а дзеркалом – маленьке озеро. У дужках наратор додає коментар щодо локації головних героїв Снаглпота та Кадлпая, зауважуючи, що на

малюнку їх не можна знайти, адже вони знаходяться у іншій частині магазину (*You can't see them in the picture – they are in another part of the shop*). У наведеному контексті реалізується візуальний наративний прийом «розширення простору», що по-перше, деталізує та унаочнює явища, про які заявлено у текстовому фрагменті (shop), а по-друге, відкриває простір для уяви читача. Наратор наче створює лише половину картинки, а другу його частину пропонує відтворити у своїй уяві читачеві.

Рис. 5. Буш-магазин капелюхів

На четвертому етапі дослідження реконструюємо та конструюємо модель нарації казкового етнонаративу.

Казковий наратив постає двошаровим (двокомпонентним) утворенням, що складається власне з самої історії – наративу та способу її конструювання – нарації. У дослідженні вважаємо, що у способі конструювання казкового наративу відбито культурну специфіку австралійської лінгвокультури. *Модель нарації* розуміємо як лінгвокогнітивний конструкт, що є вписаним у наративну структуру казкового етнонаративу. Казковий етнонаратив будується за певною моделлю, реконструюючи яку ми створюємо абстрактну схему. Реконструкція та конструювання моделі відбувається у декілька етапів, що охоплюють аналізування тексту казки та широкого контексту її створення.

Авторка казки про евкالیптових малюків та її численних сіквелів є представницею австралійської лінгвокультури. Мей Гіббс переїхала до континенту ще маленькою і виросла в атмосфері мальовничих ландшафтів Бушу. Мей була знайома із міфами про світобудову, віруваннями, традиціями австралійців. Австралійська ментальність, притаманна корінним жителям континенту, є одним із рушійних чинників, що впливає на спосіб побудови художньої оповіді автором. Аналіз сюжетно-композиційної будови казкового етнонаративу “Snugglerpot and Cuddlerpie” засвідчує динамічність сюжету та певну циклічність, що відбивається у повторюваності наративних епізодів як автосемантичних наративних фрагментів тексту, у яких розгортається та завершується певна подія. Ланцюжок таких подій, реалізованих у наративних епізодах казки, формує загальну сюжетну лінію етнонаративу. Так, наратив як історія – це пригоди евкالیптових малюків Снагглпота та Кадлпая. Малюки мирно мешкали на дереві, аж поки не почули про існування містичної істоти (Human) і не вирішили відправитись у подорож у пошуках невідомого для них людського створіння. Ініціальний

та фінальний наративні епізоди казки перегукуються на початку та наприкінці історії.

Мотив казкового етнонаративу – подорож у пошуках невідомого і повернення додому. Історія, що реалізується у казці, побудована на розгортанні пригод головних персонажів, які крокують стежинами Бушу, щоб побачити цікавий для них об’єкт (Human). У контексті нашого дослідження вважаємо, що історія казки служить реалізацією розгортання імпліцитних ознак, вилучених із етнореалії Бумеранг (Boomerang) та міфологічного образу Райдужного Змія (Rainbow Serpent/Rainbow Snake).

Відомо, що Бумеранг у побуті австралійських аборигенів займав особливе місце. Він слугував зрядом праці, засобом для полювання та іграшкою для дитячих розваг. Вміле володіння технікою бумерангу свідчило про майстерність та зрілість аборигенів, їх благословення прашурами та судило щасливе життя. Головною ознакою бумеранга є циклічний рух по колу, а найвагомішою – його повернення власнику. Бумеранг рухався за своєю траєкторією щоб виконати закладену в ньому мету – принести здобич, розважити глядачів, розвеселити дитину. Бумеранг був частиною життя аборигенів Австралії, невід’ємним атрибутом ритуалів, побуту, ігор та розваг. Імпліцитні смисли, які ми вилучаємо із етнореалії Бумеранг – *циклічність, рух по колу, єдина точка початку та кінця, повернення на ініціальну позицію*.

Як засвідчують міфи та легенди, австралійські аборигени вірили, що всі дороги, всі тропи, що проходять вздовж континенту, і які ведуть людей до джерел та їжі, були прокладені саме райдужним змієм (Rainbow Serpent/Rainbow Snake). Змій пробирався по рівнинній місцевості крізь дерева та кущі, і там, де він пройшов, залишався слід у вигляді стежинки. Такими стежинками згодом змогли подорожувати і племена аборигенів, пробиратись у гущу лісу, добиратись до водоймів та рятуватись від голоду і спраги. Аборигени вірили, що такі стежки сакральні, адже вони були прокладені священним змієм і завдяки їм можна просуватись по континенту та шукати їжу і притулок. У казковому етнонаративі по стежинкам, що колись були прокладені міфічним райдужним змієм, крокують і головні герої Снагглпот та Кадлпай у пошуках невідомої їм людини.

Ланцюжок подій у казковому етнонаративі розгортається саме за принципом циклічного руху по колу: головні герої вирушають із рідного бушу і у фіналі казки повертаються знову додому. Бумерангова подорож має на меті отримання нового досвіду та пригод, що так само втілено і у символіці бумерангу.

Лексико-семантичний аналіз уможливив виявлення нараційних маркерів-активаторів у ключових наративних епізодах художнього тексту. Такі лексичні маркери є стрижневими у розвитку динамічного сюжету казкового етнонаративу. Наративними маркерами-активаторами у кожному наративному епізоді, з яких вибудовується загальна сюжетна лінія казкового етнонаративу, є лексичні одиниці на позначення руху, руху по колу, подорожі: *crept out of bed and out of the house; Then they began their journey; Then come, they flew; ...was wandering, hastily...came; Presently he came back with two lovely eggs; ride; they went along and soon became very good friends; They were traveling; Mr. Lizard returned; Without waste of time they all hurried up and the bed of the creek till they came to a deep pool; Mr Frog led the way along a dark passage; Presently they came to a large opening into another cave; Mr Lizard*

...dashed up and out of the cave; After travelling a very long way through winding passages; Let's take a cab and drive round; It was a splendid ride; So they got abroad the Cab again and drove on; Let's walk a little way; Cuddlepie scrambled, and pushed, and tore his way through the sticks, and leaves, and ferns till he came to an open space at the foot of a big tree; Cuddlepie followed...till by and by he came to a little stream; Running after her; Came hurrying...were running; Walked away through the Bush; They were at last on the road again; They went along; So they went back.

Виділені нами дієслова руху створюють динамічність подій на рівні сюжетно-композиційної будови казки і є блоками конструювання гештальтного вихідного знання казки (термін Кухаренко В.А.) [8] – вирушення у пошуках знань може бути як захоплюючим, так і небезпечним, життя вчить товаришувати з друзями і протистояти ворогам, Буш є рідною домівкою, до якої завжди повертається, пройшовши шлях випробувань і труднощів.

На синтаксичному рівні динамічність подій казкового етнонарративу актуалізується у полісиндетичних реченнях, у яких превалюють дієслова руху і створюється ефект швидкого розгортання подій: *Then something dashed in, grabbed her by the legs, dragged her out of the seat, hoisted her over the heads of the people and out of the Picture show, all in a moment, faster than it can be told.* У нарративних епізодах, що є вкрапленнями кульмінаційної

частини казкового етнонарративу, складні полісиндетичні речення трапляються частіше, що передає прискорення руху каруселі, коли її швидкість досягає максимуму: *High above Mrs Snake swung the sigh of the Gum Inn, and on it sat a Nut painting it, who, seeing what was about to happen, sprang from the sign right upon the neck of Mrs Snake, and, with arms and legs about her throat, held her fast.* На лексичному рівні у складних полісиндетичних конструкціях прикметник *fast* експліцитно маніфестує швидкість розгортання подій, швидкість вчинків і рухів персонажів.

Висновки. Запропонована авторкою методологія поетико-нараторологічного аналізу казкових етнонарративів спрямована на виявлення етнокультурної специфіки та особливостей нарративного конструювання австралійських казкових нарративів. У статті продемонстровано поетичний алгоритм поетико-нараторологічного аналізування на прикладі художнього тексту Мей Гіббс «Снагпот і Кадлпай». Так, методологія складається із чотирьох етапів, спрямованих на дослідження самого нарративного тексту та його широкого контексту, тобто всіх екстралінгвальних чинників, що вплинули на його створення. У роботі витлумачено поняття казкового нарративу як історії, у якій розгортаються події у казковому етнохронотопі із етноперсонажами, котрими постають горішки евалліптового дерева Снагпол і Кадлпай.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабелюк О.А. Принципи постмодерністського текстотворення сучасної американської прози малої форми: монографія. Дрогобич: ТзОВ «Вимір», 2009. 296 с.
2. Білецька О.В. Графосеміотичне кодування нарративної поліфонії в англійському постмодерністському художньому тексті: автореф. дис. ... канд. філол. н. 10.02.04 / Одеський нац. ун-т ім. Мечникова. Одеса, 2016. 20 с.
3. Єфименко В.А. Жанрові трансформації та мультимодальність сучасних казкових нарративів (на матеріалі англійської мови): дис. ... докт. філол. н. 10.02.04 / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2018. 472 с.
4. Женетт Жерар *Фигуры*. М.: изд-во им. Сабашниковых, 1998. 944 с.
5. Карп М.А. Текстотвірні ознаки когезії та когерентності в англійських мультимодальних літературних казках (на матеріалі творчості Філіпа Арда): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. Львів, 2016. 258 с.
6. Колегаева О.М. Текст в системе научной и художественной коммуникации: автоеф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.04 / Киевский университет имени Т.Г. Шевченка. Киев, 1992. 26 с.
7. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль: «Посібники і підручники», 2005. 416 с.
8. Кухаренко В.А. Текст и его структура: учеб. Пособие. М.: Флинта, 2018. 188 с.
9. Лещенко А.В. Нарративная напряженность художественного текста: монографія. Черкасы: ЧП Гордиенко Е.И., 2017. 336 с.
10. Літературознавчий словник-довідник. / ред. Колегія Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів, В.І. Теремко. К.: Видавничий центр «Академія». 2007. 752 с.
11. Савчук Р. І. Нарративні стратегії художнього текстотворення: лінгвокогнітивний і семіотичний аспекти (на матеріалі французьких прозових творів XIX-XXI століть): дис. ... доктора філол. наук: 10.02.05 / Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2016. 474 с.
12. Шмид В. Нарратология. М.: Языки славянской культуры, 2003. 312 с.
13. Alber J. Unnatural narrative. Impossible worlds in fiction and drama. Lincoln and London: University of Nebraska Press, 2016. 213 p.
14. Bal M. Narratology. Introduction to the theory of narrative. Toronto. Buffalo. London: University of Toronto Press, 2017. 205 p.
15. Clancy L. Culture and customs of Australia. Westport, Connecticut. London: Greenwood Press, 2004. 191.
16. Flood J. The original Australians. Story of the Aboriginal people. Allen&Unwin, 2006. 306 p.
17. Floyd R. K. Fairies in the bush: The emergence of a national identity in Australian fairy tales. Text. Special issue 43, Into the bush: Australian fairy tales / eds. Nike Sulway, Rebecca-Anne Do Rozario, October 2017. 11 p.
18. Fludernik M. An introduction to narratology. London and New York: Routledge. Taylor and Francis group, 2002. 190 p.
19. Foster J., Finnis E., Maureen N. The development of Australian Children's literature into the 21st century. Wagga Wagga New South Wales: Charles Sturt University. Centre for Information studies, 2005. 182 p.
20. Gibbs May The complete adventures of Snugglepot and Cuddlepie. Angus&Robertson, 2010. 224 p.
21. Hansen H. The ethnonarratives approach. Human Relations. Volume 59 (8), 2006. P. 1049-1075.
22. Herman D. Narratologies: New Perspectives on Narrative Analysis. Columbus: Ohio State UP., 1999. 432 p.
23. Historical dictionary of Australian aborigines / Mitchell Rolls, Murray Johnson ; introduction by Henry Reynolds. The Scarecrow Press, Inc. Lanham. Toronto. Plymouth, UK, 2011. 213 p.
24. Nikolajeva M. Children's literature comes of age. London and New York: Routledge Taylor & Frances Group, 2016. 225 p.
25. Palmer Allan Fictional minds. Lincoln and London: University of Nebraska Press, 2004. 276 p.
26. The Cambridge History of Australian literature / ed. Peter Pierce. Cambridge University Press, 2009. P. 282-302.
27. The Greenwood encyclopedia of folktales and fairy tales / edited by Donald Haase Westport Connecticut / London: Greenwood press 2008. P. 82-86
28. Toolan Michael Making sense of narrative text. Situation, repetition, and picturing in the reading of short stories / Michael Toolan. Taylor ans Francis Ltd., 2016. 284 p.
29. Zipes J. the Irresistible fairy tale. The cultural and social history of a genre. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2012. 228 p.

REFERENCES

1. Babelyuk O. A. Principles of postmodern textformation of modern American prose of small forms: monograf. Drohobych. TsOv "Vymir", 2009. 296 s.
2. Biletska O.V. Graphic Coding of narrative Polyphony in English Postmodern Text: avtoref. dis. ...kand. filol. nauk 10.02.04 / Odesa Illia Mechnikov National University. Odesa, 2016. 20 p.
3. Yefymenko V.A. Zhanrovi transformatsii ta multimodalnist suchasnyh kazkovyh naratyviv [Genre transformations and multimodality of contemporary fairy-tale narratives (case study of the English language)]: dis. ...doctora. filol. nauk 10.02.04 / Taras Shevchenko National University of Kyiv. 2018. 472 s.
4. Genette G. Figures. M.: izd-vo im. Sabashnikovyh, 1998. 944 s
5. Karp M. A. Text characteristics of cohesion and coherence in English multimodal literary fairy tales (case study of Philip Ard's creative works): dis. ...kand. filol. nauk 10.02.04 / Ivan Franko National University of Lviv, 2016. 258 s.
6. Kolegaeva O.M. Text in the system of scientific and fiction communication: avtoref. dis. ...doctora. filol. nauk 10.02.04 / Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 1992. 26 s.
7. Krupa M. Lynguistic analysis of the text. Ternopil: "Pisibnyky I pidruchnyky", 2005. 416 s.
8. Kuharenko V.A. Text and its structure: ucheb. Posobiie. M.: Flinta, 2018. 188 s.
9. Leshchenko A.V. Narrativnaia napriazhennost teksta [Narrative tension of a literary text]: manuscript. Cherkassy: ChP Gordienko E.I., 2017. 336 p..
10. Thesaurus of Literary Studies. K.: Vydavnychii tsentr «Academia». 2007. 752 s.
11. Savchuk R.I. Narrative strategies of fictional text formation: linguistic, cognitive and semiotic aspects (case study of French fiction of the XIX–XXth centuries): dis. ...doctora. filol. nauk: spets. 10.02.04 / Kyiv National Linguistic University, Kyiv, 2016. 474 s.
12. Shmid V. Narratology. M.: Yazyki slavyanskoy kultury, 2003. 312 s.

Methodology of the poetic-narratological analysis of fairy ethnonarratives (Case Study of Australian Literary texts for Children)

A. O. Tsapiv

Abstract. The article aims at demonstrating the algorithm of the methodology of poetic-narratological analysis of Australian fairy ethnonarratives for children. The notion of fairy ethnonarrative has been defined. The key elements of a fairy ethnonarrative – ethnocharacters, ethnochronotope, model of narration have been revealed. It is assumed that verbal and visual ways of narration create a multimodal fairy ethnonarrative space. The suggested methodology enables to find out narratological and ethnocultural specificity of fairy ethnonarratives for children.

Keywords: *fairy ethnonarrative, poetic-narratological analysis, method of narration, ethnocultural specificity, narration.*